

УДК 364.62:364.042

DOI: 10.24144/2524-0609.2018.43.240-244

Романовська Людмила Іванівна

доктор педагогічних наук, професор

кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки

Хмельницький національний університет, м.Хмельницький, Україна

lroman@online.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7547-4575>

АКТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МАТЕРИНСТВА ТА ДИТИНСТВА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗМІН

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність актуалізації соціально-педагогічної підтримки дитинства та материнства в Україні в умовах загострення соціально-економічної кризи та посилення негативних демографічних процесів. Для досягнення завдань дослідження використовувались такі методи дослідження як: аналіз психолого-педагогічної, правової, методичної літератури, нормативно-правових актів, інформаційних джерел з проблеми дослідження, метод узагальнення. Розкрито сутнісну характеристику поняття «соціально-педагогічна підтримка», схарактеризовано її складові. Проаналізовано еволюцію та причини становлення системи соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства в Україні. Здійснено огляд міжнародного та вітчизняного законодавства з проблематики дослідження. Розглянуто рівні та напрями соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства. Окреслено комплекс заходів щодо актуалізації та реалізації завдань соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства в Україні.

Ключові слова: соціально-педагогічна підтримка; материнство; дитинство; соціальний захист.

Вступ. Розвиток українського суспільства на сучасному етапі супроводжується значними соціально-економічними та демографічними трансформаціями (формування ринкової економіки, соціальне розшарування в суспільстві, зміна духовно-етичних цінностей, демографічна криза), які вимагають нових підходів до теоретичного осмислення та практичної імплементації напрямів соціальної, демографічної, економічної політики держави. В умовах політичних, соціально-економічних перетворень, негативних демографічних процесів, яких зазнає Україна на даному етапі, особливо актуалізується питання забезпечення стабільного розвитку суспільства та посилення ролі тих соціальних інститутів, які втілюють у собі всі основні параметри якісного стану соціальної структури та здатні впливати на перебіг соціальних перетворень. При цьому демографічна криза проявляється у зниженні рівня народжуваності, зростанні смертності, наслідком чого може стати депопуляція населення. Водночас погіршуються такі показники людського потенціалу та якості життя як здоров'я населення, знижується його освітній та професійний потенціал, відбувається культурно-духовна деградація населення, особливо у молодіжному середовищі, набувають поширення різні форми девіантної поведінки. Соціально-економічна та демографічна трансформація суспільства впливає на повсякденне життя громадян, наслідком чого є зміна соціальних відносин, в тому числі в середовищі сім'ї, сфері сімейної політики а також соціального захисту материнства та дитинства, оскільки у складних соціально-економічних умовах сучасності інститут сім'ї стає особливо вразливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць з проблематики дослідження свідчить про недостатню увагу науковців саме до соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства. Звертання до аналізу різних аспектів сімейного виховання простежуємо у науковому доробку педагогів-класиків Г. Ващенко, А. Макаренка С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського. На сучасному етапі психолого-педагогічні проблеми виховання в сім'ї досліджують І. Бех, Л. Бойко, Л. Драчук, В. Кравець, А. Марушкевич, Г. Наумчук. Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю розробляли В. Волкова, І. Зверева, І. Трубавіна, Л. Стефан. Змістові аспекти соціально-педаго-

гічної та соціально-правової підтримки материнства та дитинства розкривають у своїх наукових працях І. Макаренко, Ж. Петрочко, В. Стинська, В. Тесленко, Т. Янченко. Проблема поєднання професійної зайнятості та материнства досліджували О. Ісупова, А. Темкіна. Попри це, проблема соціально-педагогічної підтримки дитинства та материнства в Україні залишається недостатньо дослідженою та потребує активізації зусиль теоретиків та практиків освітньої, соціально-педагогічної, правової та соціальної сфер для аналізу та вирішення актуальних проблем, пов'язаних із реалізацією напрямів соціальної політики, спрямованих на зміцнення соціального становища сімей, підвищення статусу матерів та дітей у суспільстві.

Мета статті – обґрунтувати необхідність підвищення суспільної уваги до питань соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства в умовах загострення кризових явищ соціально-економічного та демографічного характеру. Для досягнення поставленої мети використовувались такі **методи дослідження:** аналіз психолого-педагогічної, правової, методичної літератури, нормативно-правових актів, інформаційних джерел з проблеми дослідження, метод узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Попри відсутність єдиного підходу до розуміння сутності соціально-педагогічної підтримки та розбіжність у поглядах різних науковців щодо цього (О. Безпалько, Н. Заверико, І. Зверева, С. Расчетіна, Т. Янченко), соціально-педагогічну підтримку можна розглядати як єдність трьох складових: соціальної, педагогічної та психологічної. Соціальна складова поєднує правові гарантії щодо материнства і дитинства, закріплені у нормативно-правовій базі. Педагогічна акцентує увагу на необхідності здійснення соціально-педагогічного впливу на дитину з метою забезпечення сприятливих умов для виховання, розвитку та соціалізації. Психологічна складова поєднує психодіагностику, психокорекцію та психопрофілактику, ставить за мету виявлення проблем материнства і дитинства, з'ясування причин їх виникнення, здійснення професійного втручання у кризових ситуаціях, соціально-психологічного та соціального консультивання, забезпечення соціального супроводу матерів та дітей у ситуаціях сімейного неблагополуччя та життєвих криз, забезпечення умов для гармонійного розвитку матері та дитини

(Стинська, 2014). У такому контексті соціально-педагогічну підтримку можна розглядати як об'єднані зусилля і ресурси соціальних і соціально-педагогічних інститутів, громади й особистості, що володіють достатнім соціально-педагогічним потенціалом для створення сприятливих умов розвитку і соціалізації особистості, надання їй допомоги у життєвому і професійному самовизначенні та реалізації, захисту від несприятливих чинників зовнішнього середовища і вирішення соціально-педагогічних проблем у різних життєвих ситуаціях (Чернуха, 2012).

Витоки становлення системи соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства в Україні сягають перших років утвердження радянської влади, коли відбувалось формування нормативно-правової бази з питань підтримки дитинства й материнства, розгорталась діяльність державних і громадських організацій у сфері підтримки, охорони, захисту, опіки та підтримки дітей, запроваджувались різноманітні види допомоги дітям і матерям тощо. Причинами становлення системи соціально-педагогічної підтримки стали: прагнення допомогти жінці поєднувати працю з материнством; боротьба з дитячою смертністю, захворюваністю, безпритульністю та бездоглядністю; сприяння у соціальному і фізичному вихованні дітей раннього віку. Практична реалізація соціально-педагогічної підтримки у загальнодержавному масштабі і впровадження на практиці різних заходів щодо опіки та захисту дітей зумовили заснування особливих державних органів, цілком яких мало стати об'єднання і погодження роботи всіх радянських інституцій у створенні сприятливих умов для фізичного і духовного розвитку дітей: губернські ради захисту дітей, Центральна Комісія Допомоги Дітям, центральні, округові та районні постійні Комісії Оздоровлення праці та побуту дитячого населення. Серед недержавних громадських об'єднань слід виділити Всеукраїнське товариство охорони дитинства, Товариство допомоги спасіння захисту друзів дитини, які здійснювали активну педагогічну пропаганду щодо підтримки дитинства, відкривали дитячі заклади ("будинки дитини", садки, клуби, майданчики), проводили дні, тижні, місяці допомоги дітям.

Таким чином, на момент проголошення Україною Незалежності у 1991 році в нашій державі вже існувала розгалужена система закладів соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства, яка вимагала модернізації й оновлення вітчизняної нормативно-правової бази та приведення її у відповідність із міжнародним законодавством. Так, діти як об'єкт особливого захисту розглядаються у Загальній декларації прав людини, прийнятій ООН у 1948 році, а також у Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права. У 1959 році ООН схвалила Дитячу хартію та Декларацію прав дитини. Серед інших правових актів, прийнятих у кінці ХХ ст. слід відзначити також Конвенцію ООН про права дитини (1989 р.), Всесвітню декларацію про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей (1990 р.), Європейську конвенцією про захист прав дітей (1996 р.). Ці документи сформулювали основні принципи та норми державної політики щодо дітей, вимоги щодо захисту дитинства, окреслили сферу відповідальності держави та суспільства щодо дотримання основних прав дітей, які відповідають сучасним соціальним умовам.

Організаційними структурами ООН у другій половині ХХ ст. також прийнятий цілий ряд міжнародно-правових документів, спрямований на захист прав жінок, дітей та їхніх сімей: Конвенція про політичні

права жінок (1952 р.), Конвенція про громадянство жінки, яка перебуває у шлюбі (1957 р.), Декларація про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів (1974 р.), Конвенція Міжнародної організації праці щодо рівної оплати праці чоловіків і жінок № 100 (1951 р.), Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.)

У вищезгаданих нормативних актах містяться окремі норми, які регламентують соціальний захист не просто жінок, а матерів. Зокрема, у Загальній декларації прав людини йдеться про те, що материнство та дитинство дають право на особливе піклування та допомогу. Усі діти, народжені в шлюбі чи поза ним, мають рівні права щодо соціального захисту, а також доступу та отримання соціальних послуг (стаття 25). Стаття 10 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1976) акцентує увагу на необхідності особливої підтримки матерів у допологовий та післяпологовий період. Упродовж цього періоду працюючим жінкам повинна надаватися оплачувана відпустка або відповідна соціальна допомога.

Охорона сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні є одним із пріоритетних завдань соціальної політики. У частині 3 Статті 51 Конституції України зазначається, що сім'я, дитинство, материнство та батьківство охороняються державою. Чинним трудовим законодавством також передбачені відповідні гарантії та пільги для вагітних жінок і жінок, які мають дітей і мають певні обмеження через це в плані виконання передбачених посадових обов'язків у трудових правовідносинах. (Чанишева, 2015). Відповідно до Декларації про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок, ухвалені Верховною Радою України 5 березня 1999 р., держава захищає материнство та дитинство і визнає пріоритетність інтересів матері та дитини в суспільстві; забезпечує жінці можливість поєднувати професійні та сімейні обов'язки; забезпечує та впроваджує соціальні гарантії, сприяє збереженню здоров'я населення, в тому числі репродуктивного. Для досягнення поставлених цілей 31 травня 2012 р. ухвалено Концепцію Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р., в котрій зазначено, що правові, соціально-економічні, психолого-педагогічні та морально-етичні чинники, які зумовлюють повноцінне функціонування сім'ї, потребують розробки та впровадження цілісної системи заходів і застосування комплексного підходу до їхнього розв'язання (Про Концепцію Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року, 2012). При цьому основою державної сімейної політики є зусилля, спрямовані на покращення демографічної ситуації та подолання кризових явищ демографічного характеру. Незаперечним є також те, що внутрішня соціально-демографічна ситуація, режим відтворення населення, кількісний та якісний його склад можуть стимулювати або гальмувати соціально-економічний розвиток держави. З метою вирішення проблем даного штибу в Україні у 2004 р. схвалено Концепцію демографічного розвитку на 2005-2015 рр., в якій значне місце приділяється розвитку сім'ї, зокрема молоді, окреслюються причини загострення проблем формування та розвитку сім'ї як соціального інституту, розглядаються тенденції розвитку сім'ї та перспективи змін шлюбно-сімейної ситуації в країні, визначаються основні завдання, умови і заходи щодо досягнення поставлених цілей щодо розвитку сім'ї як соціально-демографічного інституту. Останніми

законодавчими нововведеннями були затверджені у 2018 році Стратегія державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року та Державна програми «Репродуктивне та статеве здоров'я нації на 2017-2021 рр., остання з яких передбачає, що значні державні ресурси та зусилля будуть спрямовані на соціально-економічну та соціально-педагогічну підтримку молодих сімей, їх заохочення до народження дітей, сімейного планування тощо.

Сучасна система соціального захисту та підтримки материнства та дитинства має становити цілісний комплекс, що спирається на сформовану нормативно-правову базу, організаційну структуру, що взаємодіє з різними соціальними та професійними суб'єктами (соціальними працівниками, соціальними педагогами, вчителями, медиками, правоохоронцями, юристами), соціальними інститутами (сім'єю, соціальними службами, освітніми закладами тощо). Особлива увага при цьому приділяється соціальному захисту дітей, що має здійснюватися у сфері сімейних відносин; у сфері освіти; у середовищі існування дитини.

Соціально-правова та соціально-педагогічна підтримка дітей в Україні передбачає забезпечення належного рівня життя дитини та задоволення її вітальних потреб, підтримку фізичного та психічного здоров'я, створення безпечного побутового, економічного, соціального середовища та умов для самореалізації та саморозвитку.

Соціально-педагогічна підтримка дітей передбачає два рівні: у звичайній життєвій ситуації та у кризовій, екстремальній ситуації. Перший рівень соціально-педагогічної підтримки пов'язаний насамперед із захистом сім'ї, а також із захистом дитини в сфері освіти. Другий рівень пов'язаний із втратою батьків, соціальним сирітством та бездоглядністю дитини, педагогічною занедбаністю, соціальними, екологічними та техногенними катастрофами, жертвою яких є дитина.

Аналіз правової та соціально-економічної баз системи соціального захисту материнства та дитинства в Україні свідчить про їх недосконалість та необхідність оптимізації. Недосконалість законодавства в сфері підтримки дитинства полягає в тому, що відсутня реально діюча система соціальних гарантій виконання положень, які записані в текстах законів, указів та постанов, слабкою є система санкцій, що

закріплюють їх виконання. Багато параметрів, які стосуються соціально-педагогічної підтримки дитинства та материнства лише перебувають на стадії розробки та імплементації механізмів захисту. Зокрема, лише у 2017 році було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017), хоча за статистикою понад 3 мільйони дітей в Україні щороку стають свідками проявів насильства у сім'ї або їхніми учасниками, майже 70% жінок зазнають знущань і принижень. Щорічно близько 1500 жінок, і ця тенденція збільшується упродовж останніх три роки, гинуть від травм, нанесених власними чоловіками. Діти матерів-жертв домашнього насильства ушестеро частіше, ніж їх однолітки із благополучних родин, вдаються до суїциду, на 50% частіше вживають наркотики. Попри це, лише 10% постраждалих звертаються за допомогою (Запобігання та протидія насильству, 2018).

Зважаючи на вищезазначене, вважаємо, що комплекс заходів щодо актуалізації та реалізації завдань соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства в Україні має включати: надання адресної соціальної допомоги сім'ям із дітьми, зокрема, сім'ям із новонародженими, багатодітним, неповним та малозабезпеченим сім'ям, об'єднання зусиль різних інституцій та суб'єктів виконавчої влади, активізацію діяльності місцевих громад, громадських організацій та приватних структур щодо пропаганди сімейних цінностей; здійснення підготовки молоді до подружнього життя; формування свідомого та відповідального ставлення до батьківства і материнства тощо (Стинська, 2015).

Висновки. Соціально-педагогічна підтримка дитинства й материнства в сучасних умовах має розглядатися як один із ключових чинників економічного, соціального та демографічного розвитку суспільства, оскільки усвідомлення необхідності посилення соціальної та соціально-педагогічної підтримки материнства та дитинства є свідченням зростання гуманістичного потенціалу суспільства, утвердження в ньому цінностей людиноцентризму та філантропії. Таким чином, можемо стверджувати, що відсутність ґрунтовних наукових розвідок з теми дослідження є й однією з причин недостатньо ефективної соціальної політики підтримки материнства і дитинства у цілому.

Список використаної літератури

- Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. <http://kr-admin.gov.ua/mol/molod/2.pdf> (дата звернення: 10.09.2018).
- Запобігання та протидія насильству. Методичні рекомендації. Київ, 2018. С. 4–5. URL: <https://don.kievcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf> (дата звернення: 21.08.2018).
- Концепція демографічного розвитку на 2005-2015 роки схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2004 р. N 724-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2004-%D1%80> (дата звернення: 21.08.2018).
- Малиношевський Р.В. Соціально-педагогічна підтримка дитини як об'єкт наукового аналізу. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2015. Вип. 19(1). С. 341–352.
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції 2200 А (XXI) від 16 грудня 1976 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042. (дата звернення: 25.08.2018).
- Стинська В. Соціально-педагогічна підтримка дитинства й материнства у науковій літературі: дефінітивно-понятійна сутність. Освітній простір України: науковий журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2014. Вип. 3. С. 136–141.
- Стинська В. Соціально-педагогічна підтримка материнства в сучасній Україні: правовий аспект. Обрії. 2015. № 1. С. 44–47.
- Чанишева Г.І. Міжнародні стандарти охорони материнства й законодавство України. Альманах міжнародного права. 2015. Вип. 7. С. 73–83.
- Чернуха Н.М. Категорія соціально-педагогічної підтримки: теорія і практика. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2012. № 6. С. 179–182.

References

- Chanysheva, H.I. (2015). Mizhnarodni standarty okhorony materynstva y zakonodavstvo Ukrainy [International standards of maternity protection and legislation of Ukraine]. *Almanakh mizhnarodnoho prava [Almanac of International Law]*, 7, 73–83 [in Ukrainian].

Chernukha, N.M. (2012). Kategoria sotsialno-pedahohichnoi pidtrymky: teoriia i praktyka [Category of social-pedagogical support: theory and practice]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii Universytetu "Ukraina"* [Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University «Ukraine»], 6, 179-182 [in Ukrainian].

Kontseptsiiia demohrafichnoho rozvytku na 2005-2015 roky skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 zhovtnia 2004, N 724-r [The concept of demographic development for 2005-2015 approved by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 8, 2004 No. 724]. (2004). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2004-%D1%80> (access date: 21.08.2018). [in Ukrainian].

Malynoshevskiy, R.V. (2015). Sotsialno-pedahohichna pidtrymka dytyny yak ob'iekt naukovoho analizu [Socio-pedagogical support of the child as an object of scientific analysis]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi* [Theoretical and methodological problems of education of children and pupils' youth], 19(1), 341-352 [in Ukrainian].

Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava, pryiniaty Heneralnoiu Asambleieiu OON v rezolutsii 2200 A (XXI) vid 16 hrudnia 1976 [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, adopted by the General Assembly of the United Nations in resolution 2200 A (XXI) of December 16, 1976]. Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (access date: 25.08.2018). [in Ukrainian].

Stynska, V. (2014). Sotsialno-pedahohichna pidtrymka dytynstva u materynstva u naukovii literaturi: definityvno-poniatiina sutnist [Social-pedagogical support of childhood and motherhood in scientific literature: a definitive-conceptual essence]. *Osvitnii prostir Ukrainy: naukovyi zhurnal DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka* [Educational space of Ukraine: scientific journal of the Precarpathian National University University named after Vasyl Stefanyk], 3, 136-141. [in Ukrainian].

Stynska, V. (2015). Sotsialno-pedahohichna pidtrymka materynstva v suchasni Ukraini: pravovy aspekt [Social-pedagogical support of motherhood in modern Ukraine: the legal aspect]. *Obrii [Horizons]*, 1, 44-47 [in Ukrainian].

Zahalna deklaratsiia prav liudyny, pryiniata Heneralnoiu Asambleieiu OON 10 hrudnia 1948 roku [The Universal Declaration of Human Rights, adopted by the General Assembly of the United Nations on December 10, 1948]. Retrieved from <http://kr-admin.gov.ua/mol/molod/2.pdf> (access date: 10.09.2018). [in Ukrainian].

Zapobihannia ta protydiia nasyilstvu. Metodychni rekomendatsii [Preventing and Combating Violence. Guidelines]. (2018). Retrieved from URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2004-%D1%80> (access date: 10.09.2018). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 01.11.2018 р.

Стаття прийнята до друку 05.11.2018 р.

Романовская Людмила

доктор педагогических наук, профессор
кафедра социальной работы и социальной педагогики
Хмельницкий национальный университет, г.Хмельницкий, Украина

АКТУАЛИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ МАТЕРИНСТВА И ДЕТСТВА В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ

Аннотация. В статье обоснована необходимость актуализации социально-педагогической поддержки детства и материнства в Украине в условиях обострения социально-экономического кризиса и усиления негативных демографических процессов. Для достижения задач исследования использовались такие методы исследования как: анализ психолого-педагогической, правовой, методической литературы, нормативно-правовых актов, информационных источников по проблеме исследования, метод обобщения. Раскрыто сущностную характеристику понятия «социально-педагогическая поддержка», охарактеризованы ее составляющие. Проанализирована эволюция и причины становления системы социально-педагогической поддержки материнства и детства в Украине. Осуществлен обзор международного и отечественного законодательства по проблематике исследования. Рассмотрены уровни и направления социально-педагогической поддержки материнства и детства. Очерчен комплекс мероприятий по актуализации и реализации задач социально-педагогической поддержки материнства и детства в Украине.

Ключевые слова: социально-педагогическая поддержка; материнство; детство; социальную защиту.

Romanovska Ludmyla

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of Social Work and Social Pedagogy
Khmelnytsky National University, Khmelnytsky, Ukraine

ACTUALISATION OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR MOTHERHOOD AND CHILDHOOD IN CONDITIONS OF SOCIO-ECONOMIC AND DEMOGRAPHIC CHANGES

Bstract. The article reveals the actualisation of social and pedagogical support of childhood and motherhood in Ukraine in conditions of aggravation of social and economic crisis and strengthening of negative demographic processes. Research methods used: analysis of psychological and pedagogical, legal, methodological literature, normative legal acts, information sources on the research problem, generalization method. The essential characteristic of the concept of «socio-pedagogical support» is revealed, its components are characterised. The evolution and causes of formation of system of social and pedagogical support of motherhood and childhood in Ukraine are analyzed. The origins of its formation date back to the first years of the establishment of Soviet power when the formation of a legal and regulatory framework for the support of childhood and maternity took place, and the activities of state and public organizations in the field of support, protection, care and support of children, various types of care for children and mothers were introduced. An overview of international and domestic legislation on research issues was conducted. Levels and directions of social and pedagogical support of motherhood and childhood are considered. The first level of social-pedagogical support is primarily related to the protection of the family, as well as the protection of

the child in the field of education. The second level involves the loss of parents, social orphanhood and child neglect, pedagogical neglect, social, environmental and man-made catastrophes. The complex of measures for updating and realization of tasks of social and pedagogical support of motherhood and childhood in Ukraine is given: provision of targeted social assistance to families with children; combining the efforts of various institutions and subjects of executive power, activating the activity of local communities, public organizations and private structures in promoting the family values; realization of preparation of young people for marital life; formation of a conscious and responsible attitude towards parenthood and motherhood; creation of conditions for the formation of a family, oriented to a large number, able to independently solve their problems and satisfy the living needs, etc.

Key words: social and pedagogical support; motherhood; childhood; social protection.